

Oponentský posudek diplomové práce

Středověký epos o Tristanovi a Isoldě

Diplomantka: Veronika Machová

Vedoucí DP : doc. PhDr. Jana Petrová, CSc.

Oponent: Dr. PhDr. Renáta Listiková

Na předložené diplomové práci je nutno ocenit zvolené téma ze středověké literatury, známý, mnohokrát převyprávěný a přesto stále živý, původně keltský příběh osudové lásky statečného rytíře Tristana a krásné Isoldy a jich krále a manžela Marca. Autorka diplomové práce studuje tento topos západoevropské literatury v jeho nejstarších známých podobách. Chvályhodně tak zúročila svou dvojí specializaci, studium francouzštiny a němčiny, ke komparaci původního starofrancouzského literárního zpracování tématu a hornoněmecké o něco pozdější varianty stejného příběhu. Mohla tak srovnat nejen podobu legendy a její varianty v obou jinojazyčných kulturách, ale zároveň zhodnotit vliv časového posunu, dobových a společenských změn na jejich finální podobu. I když obě verze dávného mileneckého příběhu dělí "pouhých" šedesát let, jejich literární podoba je odlišná – rozbor a interpretaci těchto odlišností a posunů podává autorka v závěrečných kapitolách DP, a to i formou zajímavého, ne však, v případě s. 31, zcela srozumitelného grafického znázornění. Komparatistická metoda v uchopení tématu francouzsko-německého zpracování příběhu vyznívá v předložené práci ve prospěch literatury německé, svědčí o tom i seznam prostudované odborné literatury.

Velmi složitou "autorskou" situaci v historii literárního zpracování starověkého příběhu řeší autorka ve prospěch dvou autorů, jimiž se podrobněji zabývá, Thomase d'Engleterre, jeden z prvních známých autorů dochovaných fragmentů z druhé poloviny 12. století, se soustřeďuje především na základní dějovou linii, magický nápoj lásky a hrdinovu statečnost a vnitřní boj citů, zatímco okolnosti děje a místa jsou spíše jen načrtnutá. Jeho následovník, Gottfried von Strassburg, v souladu s rozvojem dvorské literatury a rytířského románu, obohacuje příběh o další dějové linie, o rytířská a dvorská témata, o podrobné popisy míst a osob. V této souvislosti mohla autorka více zdůraznit ohlasy křížových výprav na rozvoj středověké literatury, které se mnohem zřetelněji projeví v díle starohornoněmeckého autora. Jeho Tristan a Isolda se mnohem více blíží dvorskému rytířskému románu než strohé na jednu tematickou linii zaměřené starší zpracování francouzské, přesněji řečeno normanské.

Několik kritických poznámek :

Značně problematickou se jeví "zkratka" při definici středověké křesťanské etiky a ideálu člověka, kdy autorka velmi zjednodušeně aplikovala antickou řeckou filosofii stoicismu na středověkou křesťanskou etiku a vztah ke světu. (s. 8 a též pozn. pod čarou). Je zřejmé, že nelze přeceňovat ani "dvorné" chování mužů k ženám, to, že "muž ženě slouží" a "rytíř se vzdává jakýchkoli tělesných žádostí" – tento vskutku ideál, pokud vůbec existoval pokus o jeho aplikaci, se ovšem vztahoval pouze na ženy vysoce urozené, nikoliv na ženy obecně. Následující výklad sice nepřímou uvádí zmíněná tvrzení na pravou míru – bylo by však srozumitelnější rozvíjet argumentaci v opačném pořadí. To je právě ona nadsázka, o níž diplomantka pojednává dál (s. 11), ovšem pouze v souvislosti s charakterizací postav.

"Děj příběhu je poměrně zdlouhavý a komplikovaný" z jakých pozic tak autorka soudí ? jde o dnešní pohled ? Oba milence nespojuje "téměř patologická láska", osudový vztah milenců se skutečně odvíjí od "potion magique" – vysvětlit význam pro interpretaci "věčného" příběhu.

Ačkoliv podle zmínky na s. 29 autorka DP pracuje s dílem J. Bédier, neuvádí ho v bibliografii ani v textu nijak neupřesňuje. Další rozpor, jehož se autorka nevyvarovala : na jedné straně

tvrdí, že křesťanská etika spočívá na svého druhu fatalismu (s.11) a na druhé, že "Člověk má za normálních okolností svobodnou vůli se rozhodovat mezi různými cestami ve svém životě" (s. 30-31) - ostatně autorka bere jen velmi málo v potaz křesťanskou etickou dimenzi, morálku a desatero, tak příznačnou pro středověké pojetí člověka a světa. Podobně formulace s. 32 poslední odstavce "Je mu líto krále a celého lidu." s. 37 : "Král Mark si vybral ženu svého srdce" – určitě ? (s. 43).

Příklady problematických formulací, volby lexika : "rozdíly...v pohledu na hodnotu nemanželské lásky a vášně..." (s. 51) : "sága o Tristanovi" – nevhodný literární termín, ten má v literární teorii jiný význam ; co znamená "...Th. d'Angleterre uvádí ve svém fragmentu "Douce" románu o Tristanovi..."? : starofrancouzské oslovení "Seigneurs" nelze přeložit jako "Pánové"! (s.11). Pro lepší možnost srovnání obou verzí by bylo vhodné přeložit delší německé úryvky do češtiny. Francouzské résumé : "...recherche...et des oppositions..." místo différences (s. 53) : "...comparer la vie et l'oeuvre..." nejde o srovnání života autorů, o nichž se ostatně mnoho neví, ale jejich děl eventuálně doby, v níž žili (s. 53) : G. von Strassburg nepochybně obohatil svůj příběh o mnohem víc než o "plusieurs images poétiques" (s. 53) : použití ve francouzštině neobvyklých syntagmat "mettre en miroir la vie..."(s. 53) : "...leur ennemi mortel le roi Marc..." – král Marc je jistě nepřítelem obou milenců, nikoliv však "smrtelným", tím by mohl být např. jed : "boisson magique", lépe potion, nejlépe philtre magique (s. 54) : "des questions sur ces thèmes" (s. 54).

Autorka se občas nevyvarovala ani chybějící interpunkci a překlepům – mám na mysli dvojité mezery mezi slovy nebo naopak spojení dvou slov apod.

Bohužel, výrazným nedostatkem diplomové práce je osobní způsob vyjadřování v první osobě jednotného čísla. Text tak působí jako vyprávění o jejím zpracování, eventuálně jako vyprávění o životě a civilizaci v období středověku (zvl. 2. kapitola), nikoliv jako odborný text, jímž by měl být. Je cenné, že autorka zvolila téma sobě blízké, neznamená to však, že rezignuje na objektivní a tedy neosobní přístup k tématu a pojednání o něm. Neadekvátní stylové prostředky ve výsledku poněkud zastiňují i zajímavé poznatky, k nimž autorka na základě analýz původních textů a studia odborné literatury dospěla. Dalším prohřeškem proti náležitosti odborného textu je i nesprávná grafická úprava citované bibliografie, a to částečně v textu a poznámkách pod čarou (např. s. 3), především však v závěrečné bibliografii – názvy děl nejsou zaznamenány kurzívou, což ve výsledku ztěžuje čtenářovu orientaci v textu.

Při obhajobě by mohla diplomantka blíže pojednat o tom, proč je překvapivé, že středověký hrdina "n'échappe pas à certaines tendances négatives" (s. 54) a proč se postava Isoldy částečně vymyká tradičnímu středověkému zobrazení krásné, ale pasivní a odevzdané ženské hrdinky. Mohl zde původní keltský základ legendy sehrát svou roli ?

Diplomová práce Veroniky Machové je přínosná svým komparativním a syntetizujícím pohledem na dané téma. Jeho interpretaci obohatila i filozofickou dimenzí věčného příběhu, který oslovil nemálo soudobých filozofů, z nichž některé cituje. Práce splňuje požadované nároky, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 18. května 2007

Dr. PhDr. Renáta Listíková
oponent